

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Incllyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
proprietary Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput V. Ex Concilio (a) Toletano.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

1. (a) **R**hemensi.] Ex hoc Concilio citatur textus hic in prima collectione, *sub hoc tit. cap. 6.* & à Burcardo *lib. 3. Decret. cap. 123.* Carnotensi *p. 2. cap. 93.* Sed verius credo, transcriptum esse ex Capitulis Hincmari Rhemensis, ut textus in *cap. 1. hoc tit.* ubi præsens textus reperitur in hæc verba: *Inquirendum, si occasione huius præcedentis capituli (quod extat supra in cap. 1.) aliquis Presbyterorum ab hinc de redditibus Ecclesie, vel oblationibus, ac votis fidelium alieno nomine res comparaverit, & ibi estructuras fecerit, vel que ad Ecclesiam pertinent, ibi collocaverit, & mulierum frequentiam inibi fieri permiserit, vel quod turpius est, tales mulieres ibi habuerit, que lanificium suum exerceant, & curam domus habeant, & ad eadem loca presbyter incongrue recurrerit, frequentaverit, vel manserit: quoniam contra decreta canonum hoc malum agitur, à quibus perpetratur; quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine Presbyter, vel quilibet sub regula sænus exercere debet; multo minus autem fraudem facere de facultatibus ecclesiasticis; quoniam hoc agere sacrilegium est, & par crimen Ananie, & Sapphiræ, atque Iudæ furis, qui sacras oblationes, que ad usum fidelium, ac pauperum mittebantur, asportabat, & furabatur. Nam aliud est sine dispendio Ecclesie amicis, vel*

*pauperibus, parentibus, aut quibuslibet incestuosis (barbare pro indigentibus) ex charitate cum mensura, & ratione subvenire, vel adiutorium ferre; & aliud cum destructione Ecclesie, vel dissipatione facultatum ecclesiasticarum, quasi furtim, immò furtim, que Ecclesie esse debuerant, & usibus illius, ac pauperum, seu hospitum impendi, carnalium carnaliter usibus sine divino respectu infervere; & de nihil habentibus promotus Presbyter non presumat, que de facultatibus Ecclesie comparaverit vendere, vel quasi ad casam Deitradere, nisi ad Ecclesiam, cuius propria esse debent, sine consulto Episcopi. Ex quibus verbis aperte constat, in præfenti agi de clericis, qui estructuras, id est fabricas, ut in l. 1. C. de excusat. arif. lib. 10. negotiationis causâ, ubi mulieres lanificium facerent, sænusque exerceatur, fecerint: quæ omnia reprehensione digna censuerunt PP. in præfenti. Tum quia clerici sænus, aut similes negotiationem non debent exercere suo, vel alieno nomine, *cap. ultimo, 26. distinct.* Tum quia illis familiaritas cum fœminis prohibetur, ut probavi in *cap. 1. de cohabitatione clericorum.* Tandemque quia domos illas, seu fabricas, & bona in eis illata detinendo, sacrilegii, aut invasionis crimen committunt, ut faciebat impius Iudas, qui sacras oblationes exportabat, & furabatur, ut refertur Joannis *cap. 12.**

CAPUT V.

Ex Concilio (a) Toletano.

SI quis sanè clericorum agella, vel (b) vineolas in terra Ecclesie sibi fecisse probabitur sustentandæ vitæ causâ, usque ad diem obitus sui possideat. Verum post suum decessum Ecclesie restituat, nec testamentario, aut successorio jure cuiquam hæredum, (c) pro hæredumve relinquat, nisi forsan cui Episcopus (d) pro servitiis, ac præstatione Ecclesie largiri voluerit.

NOTÆ.

1. (a) **T**oletano.] Secundo videlicet, *can. 4.* ut habetur in prima collectione, *sub hoc tit. cap. 7.* & in ipso Concilio apud Loaysam, *fol. 90.* Concilium hoc Toletanum celebratum fuit anno 565. id est, anno Christi 527. ut referunt Loaysa in *notis ad ipsum Concilium*, Sahabedra in *chronic. Goth. cap. 10.*
2. (b) **V**ineolas.] Ut in l. *prædica, §. libero, ff. de instrum. legat.* quæ juxta juris principia solo cedunt, & per consequens in dominio sunt Ecclesie, l. *adco, §. si Titius, ff. de acquir. rerum dominio, l. 2. §. de arbore, ff. de rei vind. §. si Titius, Instit. de rerum divisione.* Illustrant Institutarii ibi, Hieronymus Magius *lib. 4. miscel. cap. 7.* & si fuissent meliorationes in aliis rebus Ecclesie factæ, etiam ad Ecclesiam spectarent, quia creduntur factæ ex fructibus beneficii, latè probant Garcia de *expensis, capite 11. a num. 71.*
3. (c) **P**ro hæredum.] Pro hæredes dicuntur, veluti bonorum propofessores, & fideicommissarii, ut in Romana Synodo *can. 3.* ibi: *Hanc penam placuit hæredes, pro hæredesque respicere.* Apud Ivo-
nem *part. 6. Decreti, cap. 131.* ibi: *Nulli hære-*

dum meorum, ac pro hæredum, nec cuiquam persona alii quicquam debeat servitutis. Notavit Cujacius *hic.*

(d) **P**ro servitiis.] Cùm res donanda modice erat estimationis, aliàs nec donatio remuneratoria rerum Ecclesie ab ejus Prælato fieri potest, ut probavi in *cap. 2. de donat.*

COMMENTARIUM.

IN his omnibus canonibus à Raymundo compilatis *sub hoc tit. de peculio clericorum.* agitur non de patrimonio proprio à majoribus habito, aut aliunde quasito clericorum; sed de bonis intuitu Ecclesie acquisitis, & fructibus perceptis ex proprio Episcopatu, vel beneficio: peculium enim dicitur omne id, quod e converso clerici cujuscunque conditionis, aut gradus aliunde, quàm ex Ecclesia, seu clericatu, ejusve occasione quasierunt, & quasi seorsim ab Ecclesie rebus habent. Quo in sensu Romani peculium non id tantùm, quod filii familias, servive habebant separatim à rationibus paternis, vel dominicis, ut in *titulo ff. de peculio,* appellabant; verum & pecuniam receptitiam, quam marito dote datâ mulier sibi retinebat, nec ad virum

virum transmittat, peculium dicebant, *l. si ego, §. 1. ff. de iure dotium, l. donationes 31. §. 1. ff. de donat.* immò id, quod liberi homines, Patresque familias seorsim ab aliis facultatibus suis præditi causâ seponcunt, ut belli necessitate ingruente, vel alia simili eo uterentur, peculium appellabant, *l. si chorus, §. 1. ff. de legat. 3.* & generaliter omne patrimonium peculium dici solet, *l. cum oerit 16. ff. ad Trebellianum*: & peculium dicitur quasi pusilla pecunia, *l. 5. §. penult. ff. de peculio* quo sensu vox illa etiam accipitur *nl. 4. C. Theod. de veterans.* Illustrat pluribus relatis D. Josephus de Retes *lib. 5. opuscul. cap. 1.* Albericus Gentilis in *lection. Virgil. cap. 2.* De hoc peculio proprio clericorum à majoribus recepto, sive aliunde profecto, seu acquisito, nihil in hoc titulo cavetur, quia de eo, ut ceteri homines, de bonis suis ad libitum in vita, vel in morte disponere possunt, *cap. Episcopi 12. quest. 2. cap. 1. cap. relatum de testamentis.* Agitur ergo in præsentis titulo de fructibus, & bonis ex oblationibus fidelium intuitu Ecclesie acquisitis, & cuius juris sint, videlicet an Ecclesie, an Episcopi, vel Presbyteri, qui in ipsa Ecclesia intulatus est; ut ita cognoscatur, an de illis disponere possint donatione, juxta titulum antecedentem; an testamento, juxta subsequenter? Et quidem circa jus quod habent clerici in fructibus sui beneficii, & Episcopi Episcopatus, variâ sunt Interpretum opinionem, quas singillarim examinat Sarmiento de *reduibus p. 2. cap. 1.* & refert Hurtado de *congrua sustent. p. 1. lib. 1. resolut. 1. per totam*; ex quibus tres à Doctoribus magis receptas reperio.

Prima sententia est negativa, videlicet Episcopus, seu clericus beneficiarios non habere dominium fructuum, quos intuitu Ecclesie percipiunt: pro qua sententia facit primò, quod quicquid clericus habent ex bonis Ecclesie, patrimonium Christi dicitur, *cap. cum secundum de prebend. cap. tua nobis 26. de decimis*; & proprietates pauperum appellantur in *cap. final. 16. quest. 1.* sed dominium ejusdem rei penes duos eodem tempore esse non potest, *l. si ut certo §. si duobus, ff. commodati*: ergo dominium fructuum beneficii, seu Episcopatus, non potest esse eodem tempore penes Christum Dominum, pauperes, & beneficiarium, seu Episcopum. Secundò; nam si Episcopi, sive clerici, verum dominium in fructibus sui beneficii haberent, eos distribuendo in prophanos usus furtum non committerent, *l. 1. §. final. de furtis*: sed clerici non solum furtum, verum & sacrilegium committunt prædictos fructus in prophanos usus erogando, *cap. final. 16. quest. 1. D. Hieronymus relatus in princip. 41. distinct. ibi: Aliena rapere intelligitur, qui ultra sibi necessaria retinere probatur.* Alia juris loca congerit Aquil. Statius *epist. ad Navarrum*, adducta ab ipso Navaro *ad calcem quest. 3.* Ergo quia hujusmodi fructuum non domini, sed tantum dispensatores, & procuratores sunt, ut dicitur in *cap. expedit 13. cap. videntes 16. cap. Episcopus 23. cap. res Ecclesie, 26. 12. q. 1. cap. Episcopus 7. 10. q. 2. cap. 2. de donat.* Tertio quia clerici non possunt amplius ex his fructibus percipere, quam necessaria ad victum, *cap. satis est, cap. Episcopus 7. 10. q. 2. cap. duo sunt 7. vers. Illi enim. cap. Episcopus 23. 12. q. 1. D. Bernardus epist. 40. ibi: De altario non licet* D.D. Gonzal. in *Decretal. Tom. III. Pars I.*

comparare aurea frona, & sellas depictas. Et infra: *Quicquid præter necessarium victum, & simplicem vestitum retines, tuum non est. rapina est, sacrilegium est.* Et *epist. 42. Clamant nudi, clamant famelici, necessitatibus nostris detrahatur quicquid vanitatibus vestris accedit.* Et super *Cantica sermon. 23. columna penult.* ubi reprehendens clericos, qui ex fructibus ecclesiasticis egenos non alunt, ait: *Duplici profecto iniquitate peccantes, quod & aliena diripiant, & sacris in suis vanitatibus, & turpitudinibus abutantur.* D. Hieronymus relatus à Gratiano in *princip. 44. distinct. ibi: Tibi sacerdos de altari vivere permittitur, non luxuriari.* Quæ omnia cum convenient nudum usum obtinentibus, videtur fatendum, Episcopos, & beneficiarios tantum usum habere in bonis beneficiorum; quod jus illis tribuunt Glossa verbo *Diffinitivam* in *cap. cum olim 7. de rerum permutatione*; & verbo *Obitus* in *cap. final. de peculio clericorum.* Archidiaconus in *cap. Episcopi 12. q. 1.* quod & pluribus fundamentis adstruit Marcus Antonius Column. de *honor. Eccles. origine, cap. 23. per totum, 3. p.* Tandem quia si clerici domini essent, de illis fructibus ad libitum disponere possent, tam in vita, quam in morte, ex regula legis in re mandata, *C. mandati*: sed nec viventes possunt vanè, & profusè redditus beneficiorum expendere, immò si id fecerint, peccare lethaliter, & ad restitutionem teneri, quindecim fundamentis probat Navarrus in *tract. de reddit. quest. 1. num. 14. & in apolog. q. 1. monit. 38. & 39.* Nec testamento de eis disponere posse, constat ex *cap. 1. cap. cum in officiis, cap. quianos, de testam.* Igitur quia non sunt domini hujusmodi fructuum. Hanc sententiam, videlicet beneficiarium non habere verum dominium fructuum sui beneficii, sed tantum esse dispensatorem talium bonorum, ita ut præter honestam sustentationem ex justitia teneatur residuos in opera pia impendere, tenuerunt Navarrus de *reduibus*. Gratianus in *cap. nulli, §. si ego 12. q. 1.* Archidiaconus in *cap. Episcopus 12. q. 1. Comitol. 1. respons. quest. 70.* Pelagius de *placitu Eccles. lib. 2. artic. 28.* Waldensis *tom. 1. lib. 4. cap. 43.* Major in *4. distinct. 24. quest. 16 & 17.* Turrianus *epist. prolux. de reddit.* quam Navarrus prædicto suo operi intexit, Lessius de *justitia cap. 4. num. 42.* pro quibus faciunt P. Blesensis *epist. 20. Non militibus, sed pauperibus erogare tenetur patrimonium Crucifixi, cuius ipse non dominus, sed tutor est, ut misereatur & commodat ad usus egentium, tanquam testamentarius dispensator.* Isidorus Pelusioti *lib. 5. epist. 21. & 79.*

Secunda sententia, quæ affirmat, Episcopos, & clericos habere verum dominium in fructibus, quos ex suis beneficiis acquirunt, probatur sequentibus fundamentis. Primo deducto ex *cap. unico, de cleric. non resident. lib. 6. Trident. sess. 22. de reform. cap. 3. & sess. 23. cap. 1.* ubi statuitur, clericos divinis officiis non interessentes distributiones ecclesiasticas non lucrari, nec eorum dominium acquirere: quod item sanxerat Concilium Lateranense sub Leone X. *sess. 9.* Ergo si resideant, illas suas faciunt, Nec satisfacies si dicas, jus regulare constitui erga hujusmodi distributiones; nam cum titulo ecclesiastico percipiuntur, nihil interest quod ad dominium sub nomine fructuum, vel distributionum percipiuntur, ut contra Navarrum defendit Sar-

miento de reddit. 4. p. cap. 10. num. 1. Secundò faciunt textus in cap. 2. de fidei ius. cap. 2. de arbitri. ubi iubetur; ut ex fructibus inopis beneficiarii ejus debita exsolvantur; quorum si dominus non esset, debitum solummodo repeti posset per Ecclesiam, ex regula legis si alieni 78. ff. de solut. Igitur quia hujusmodi fructuum domini sunt. Tertio, nam id quod commune est, meum est, quatenus ad dispositionem partis meae, l. servi electione 5. §. Labeo, ff. de legat. 1. l. in re communi 25. ff. de servit. urban. l. pupillus 239. §. final. ff. de verb. signif. ergo etiam bona Ecclesiae ejus in cunabulis communia essent; tamen quoad portionem clericis debitam dominium obtinebant; & multò magis post divisionem obtinent, cum per divisionem, & adjudicationem dominium acquiratur, §. 1. Instit. de offic. jud. cis, cum adductis à Sarmiento dicto cap. 1. num. 4. Deinde non modicum juvant textus in cap. ven. rabilis 7. de except. cap. pro illorum 22. de praebend. ubi beneficium clericis proprium dicitur, & ejus redditus sui dicuntur in cap. final. de his que fiunt à majori parte; suum verò cuique, id est, quod in ejus dominio habetur, l. unica, C. de thesauris lib. 10. Nec absurdum est, ut redditus ad dominium beneficiarii pertineant, quando ipsum beneficium, cui accedunt, titulo domini retinetur, ex dicto cap. pro illorum 22. faciunt etiam textus in cap. unico, de cleric. egrotant. lib. 6. in illis verbis, Proventus Praetorum, si ot servemus genitivi adjectione dominium significari: & Trident. §. 23. cap. 1. de reform. & sess. 24. cap. 12. ubi docetur, certis in casibus beneficiarios suos fructus non facere. Igitur illis exceptis, Episcopi, & beneficiarii fructus ecclesiasticos lucrantur. Tandem, nam ipsorum fructuum natura tale dominium non refugit, aut respuit; siquidem constat, beneficia ex decimis à fidelibus praestandis, & possessionibus ab eis oblati erecta fuisse, ut probant Bellarminus tom. 1. controvers. lib. 1. de clericis, cap. 25. Marcus Antonius Column. dicto cap. 26. num. 1. Decimae autem etiam in lege veteri Levitis à Domino datae fuerunt. Numeror. cap. 18. ubi notanda sunt verba illa, filiis Levi dedit omnes decimas. quae innuunt, fuisse concessas ratione domini: nam verbum dare, domini translationem significat, l. ubi autem 57. §. ult. ff. de verb. oblig. & in lege gratiae domini titulo clericis decimas percipere, constat ex cap. tua nobis 26. de decimis. Possessiones etiam eo animo à fidelibus Ecclesiae donati, ut in ejus, & Praetorum dominium transeant, liquet ex Clementina quia contingit, de relig. domibus. Trident. sess. 22. de reform. cap. 6. unde hanc sententiam tenuerunt cum D. Thoma 2. 2. q. 85. art. 7. Sorus de justitia lib. 20. q. 4. artic. 3. Covar. in cap. cum in offic. num. 6. de testam. Sarmient. dicta 4. p. cap. 1. cum seq. Molina de primog. lib. 2. cap. 10. à num. 48. Thomas Sanchez lib. 2. in Decal. cap. 20. num. 24. plures relati ab Hurtado de congruaissent. dicta resol. 1. Trullench in Decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 2. dub. 6. Vasquez in opuscul. de reddit. cap. 1. §. 2. dub. 1. num. 27. Prado tom. 1. Theolog. moral. cap. 13. q. 7. Theophilus Raynaudus tom. 12. tract. mala è bon. Eccles. fol. 584. Barbosa lib. 3. juris Eccles. cap. 17. num. 9. & in cap. quia tua 12. q. 1. fusè, & doctè post hac scripta editus D. Josephus de Retes de donat. cap. 12. per totum, Diana p. 5. tract. 8. resol. 31. Lugo de justitia, disput. 4. sect. 1. num. 2. Castropalao, Villalobos, &

alii, quos refert & sequitur Hieronymus Garcia in summa, tract. 1. difficult. 4. dub. 1. Tertia sententia parum à priori differt; siquidem Episcopos, & beneficiarios tantum usurarios, vel usufructuarios esse admittit.

Sed retentà secundà sententià, quae verum dominium fructuum Episcopis, & ceteris clericis tribuit, non obstant prioris sententiæ fundamenta. Non primum, cui ut satisficiamus, notandum est, dominium triplex esse. Primum absolutum & plenum, quod tantum Deus ut Dominus universalis in omnibus rebus obtinet: secundum verò nuncupatur medium, quod homo in suis rebus ad disponendum de illis habet: tertium vocatur infimum, quod habet Rex in bonis subditorum ad dispensationem pro communi utilitate. Unde dicendum est, textus in dicto cap. cum secundum, cap. tua. de decim. cap. cum ex es, de elect. lib. 6. accipi de dominio pleno, & absoluto: at verò in praesenti agimus de dominio medio; unde nihil impedit, quin in fructibus ecclesiasticis Deus dominium absolutum, beneficiarii verò dominium medium obtineant. Nec obstat secundum fundamentum negativae sententiæ deductum ex auctoritatibus D. Hieronymi, Bernardi, & aliorum; nam textus illi procedunt tempore primitivae Ecclesiae, cum bona omnia in communi possidebantur, ante divisionem sancti Simplicii, de qua in cap. quatuor. cap. de redditibus 2. q. 2. quantum temporum distinctionem, & varietatem illustravi in cap. 1. cap. 3. de praebend. & novissimè juxta diversitatem temporum, & provinciarum illustrat D. Josephus de Retes dicto cap. 12. Cum enim adhuc bona, quae in communi possidebantur, divisa non essent, si ex eis Episcopi, aut clerici ultra sibi necessaria percipiebant, furtum perpetrabant. Ad idem tempus referendi sunt textus in dicto cap. Episcopus 7. cap. duo sunt; nam cum adhuc beneficia instituta non essent, non poterant clerici ex bonis ipsius communibus ultra necessaria sibi accipere; postquam verò beneficia instituta fuerunt, veri domini sunt fructuum ipsorum. Nec obstat ultimum fundamentum, cujus duae sunt partes. Prima negat clericis facultatem disponendi inter vivos: altera eandem facultatem negat morientibus; sed non exinde deducitur, clericos dominium fructuum non habere. Sunt quippe clerici domini reddituum suorum beneficiorum, sed impediuntur de eis in prophanos usus disponere; quia facultas disponendi de ipsis restricta fuit per sacros canones, ita ut nec testamentum, nec inter vivos de his, quae supersunt, disponere possint, ut dicemus in titulo sequenti, cap. 1. cap. cum in officis. Nec novum est, ut qui dominium alicujus rei habet, de ea disponere non possit ex principio, & toto titulo Institut. quibus alienare licet; quod contingit fideicommissario, qui ante restitutionem dominus est, l. final. §. sin autem, C. communis de legat. in servo, cui sub conditione libertas relicta est, qui interim haereditis est, licet ab ipso alienari non possit, l. generaliter, §. sub conditione, ff. qui & a quibus, l. 1. §. in servis, ff. ad Syllanum. Unde rectè dominium fructuum beneficiorum stare potest penes clericos, licet dispositio limitata & restricta sit per sacros canones. Improbandum tamen est Navarum ubi supra, qui censuit, clericos prophanè expendentes in vita fructus proprii beneficii, ad restitutionem teneri;

neri; nam si restituere deberent prædictos fructus, maxime quia res alienas, aut injustè possessas alienarent, vel in alios usus, quam eos, ad quos destinatae erant, consumerent; quibus ex capitibus restitutionis obligatio nasci solet, *cap. si res aliena* 14. 9. 6. Quod autem neutra ex his rationibus clerici teneantur, ex eo evincitur, quia fructus isti ratione domini ad ipsos pertinent, ut probatum manet; & percipiunt eos justo titulo, videlicet divisionis, & adjudicationis, cuius fiunt participes mediante canonica institutione: nec eo casu, quo in prophanos usus expendunt, peccant contra legem justitiae, sed tantum contra legem charitatis, juxta quam strictius ipsi tenentur superfluum in pauperes erogare, quam laici. Facit etiam, nam si ipsi contra justitiam peccarent, daretur actio Ecclesiae, vel pauperibus ad rescindendam ipsam

alienationem, & bona recuperanda, ut contingit fideicommissario in casu supra relato: sed nulla actio competit Ecclesiae, vel pauperibus ad recuperanda bona ita profusè expensa: igitur quia talis dissipatio non fit contra legem justitiae, & per consequens non manet restituendi obligatio. Prosequuntur Sarmientus *ubi supra*, Hurtado *de congrua sustent. resol. 1. per totam*. Manet ergo, dominos esse bonorum, quae intuitu Ecclesiae acquisierunt, & nullo modo donationes, similesve alienationes ab eis factas irritari posse, licet verum sit, eos mortaliter peccare contra præceptum charitatis, profusè dissipando, ut pluribus relatis docet Solorzano *tom. 2. de jure Indiarum, lib. 3. cap. 10. num. 26.* omnino videndus est D. Josephus de Retes *in aureo tractatu de donationibus, cap. 12. per totum.*

TITULUS XXVI.

De testamentis.

CAPUT I.

Gregorius (a) Anthemio Campaniae Subdiacono.

Quorundam ad nos relatione pervenit, quod (b) Importunus (c) Attellanae civitatis Episcopus, dum de hac luce (d) migraret, condito testamento in octo unciis totius (e) substantiae suae nulum (f) suam heredem instituerit, & Ecclesiam suam in residuis (g) quatuor. Hortamur ergo experientiam tuam, ut solita inquisitione discutias, & quicquid Ecclesiae ipsius esse (h) patuerit, à qualibet persona detineri nullatenus patiaris, nisi hoc solum, quod eum ante Episcopatus ordinem proprium habuisse constiterit. Quicquid verò vel ante Ecclesiae ipsius esse cognoveris, vel in (i) Episcopatus ordine prædictum Episcopum acquisivisse, in ejusdem Ecclesiae conservetur (j) dominio, ne quisquam exinde aliquid usurpare qualibet occasione præsumat. Clerum verò, plebemque ejusdem Ecclesiae eum omni te volumus instantia commonere, quatenus præficiendum sibi sine dilatione aliqua (k) eligant sacerdotem, qui Clerum, plebemque, vel res Ecclesiae ipsius cauta, regularique valeat observatione disponere. Pariter etiam Clerum, plebemque ipsius Ecclesiae, vel quae ei unitae sunt, Cumanæ instantius commoneto, quatenus & ipsi omni morâ, dilationeque postpositâ aptum sibi eligere debeant sacerdotem, ne diu, & tali præsertim tempore, Pastoris proprii sint regimine destituta.

NOTÆ.

1. (a) *Gregorius.* In hac sexta collatione textus hic tribuitur Gregorio IX. in aliis Gregorio III. sed male, cum auctor ejus sit Gregorius Magnus *lib. 7. epist. indist. 5. epist. 52* ex quo registro ita restituo integram, & epigraphen hujus textus. De Anthemio Subdiacono jam nonnulla notavi in *cap. 3. de elect.*

(b) *Importunus.* Cui etiam, suppresso nomine dignitatis, rescribit idem Gregorius *libro. 2. epist. 10.*

2. (c) *Attellana.* Attella civitas est Campaniae; vulgò *S. Arpino*: habuit Ecclesiam Cathedralam D.D. Gonzal. in *Decretal. Tom. III. Paris.*

jam à primis Ecclesiae sæculis: ex ejus Episcopis primus subscripsit Synodo Romanae sub Hilario; & Felix tertiae Synodo Romanae sub Symmacho, ut refert Carolus à sancto Paulo *lib. 1. geograph. sacr. fol. 55.*

(d) *Migraret condito testamento.* Plerumque enim testamenta fiunt in ipso vitae exitu. Concilium Salzeburg. tempore Martini V. *can. 28.* Non obstante consuetudine, quae potius est corruptela, ubi jura testamentorum factionem non prohibent. Etiam in lecto ægritudinis constitutus legare, disponere & ordinare potest de bonis sibi collatis à Deo piis locis, aut aliis; unde suprema contestatio dicitur in *l. 20. §. ult. ff. de testam.*